

Ta'limni rivojlantirish respublika ilmiy-metodik
markazi

BOSHLANG`ICH SINF O`QUVCHILARINI PIRLS TOPSHIRIQLARI ASOSIDA BADIY ASARLARNI TAHLIL QILISHGA O`RGATISH

A.Upaiyeva, Qoraqalpog'iston Respublikasi Amudaryo tumani 54-sonli
maktabning boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

Savol-javob

1. PIRLS dasturida asosan nima tadqiq qilinadi?
2. PIRLS tadqiqotining davriyligi
3. PIRLS tadqiqotining tashkilotchisi
4. Boshlang'ich 4-sinf o'quvchilarining matnni o'qish va tushunish darajasini baholash bu..
5. Stesting nima?

KIRISH

Bilamizki, yoshlarni intellektual qobiliyatlarini shakllantirish, ularni ijodiy va kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Ta'lim tizimini isloh qilish, dars jarayonlariga yangi metodlar va texnologiyalarni targ'ib etilishi natijasida dars sifatini oshirishga erishish mumkin. Bugungi kundagi muammoli masalalardan yana biri o'quvchi yoshlarni XXI asr talablariga javob beradigan aqliy yetuk, dunyoqarashi keng kabi sifatlarini ularda aks ettirishdan iborat. Shunday ekan ta'lim tizimiga zamonaviy texnologiyalarni, yangi didaktik vositalarni qo'llash, yoshlarni yaratuvchanlik qobiliyatlarini oshirish va boshqalar nazarda tutiladi. Vatan kelajagi va istiqboli yo'lida ko'plab buyuk ishlarni amalga oshirish yoshlarimiz oldida turgan ulkan vazifalardandir .

PIRLS

Qanday qilib to'g'ri o'qish va tushunish kerak?

O'quvchilarni matnni tushunish va qiziqishini uyg'otish uchun siz o'quvchilarga 5 ta rangli qalamlarini olishni ayting. Siz o'tiladigan mavzuni o'qing. O'quvchilar uni turli ranglarda belgilash kerak. 1 sarlavha – jigarrang, 2 muallif - ko'k, 3 ma'lumot – sariq, 4 harakat – yashil, 5 asosiy g'oya - qizil

Ko'zning ko'rish maydonini kengaytirish

B	E	C
I	D	F
J	G	A

1	4	7
6	9	3
8	2	5

Biz tasavvurni rivojlantiramiz

1. Avtomobilni tasavvur qiling. Ko'zlaringizni yuming va tasavvur qiling.
2. Qo'ng'iroq chalinmoqda. Ko'zlaringizni yuming va qo'ng'iroqni eshiting.
3. Siz suvga tushyapsiz. Ko'zlaringizni yuming.
4. Siz qahva ichyabsiz. Kofeni hidlang.
5. Asalni qoshiq bilan yeng. Uning ta'mini sezing.
6. Siz org'imchoqda chayqalayapsiz. Uning harakatini his eting.

“Teskarichilar mamlakati” o‘yini

Maqsad: aqliy harakat qilish qobiliyatini o‘rgatish.

Mashqni o‘tkazish: Bolalar aylana bo‘ylab o‘tirishadi, yetakchi uch harfli so‘zni aytadi va to‘pni tashlaydi. To‘pni ushlab turgan o‘quvchi so‘zni teskarisini aytadi. Masalan:kun-nuk,tun-nut,ko‘z-zo‘k,bir-rib

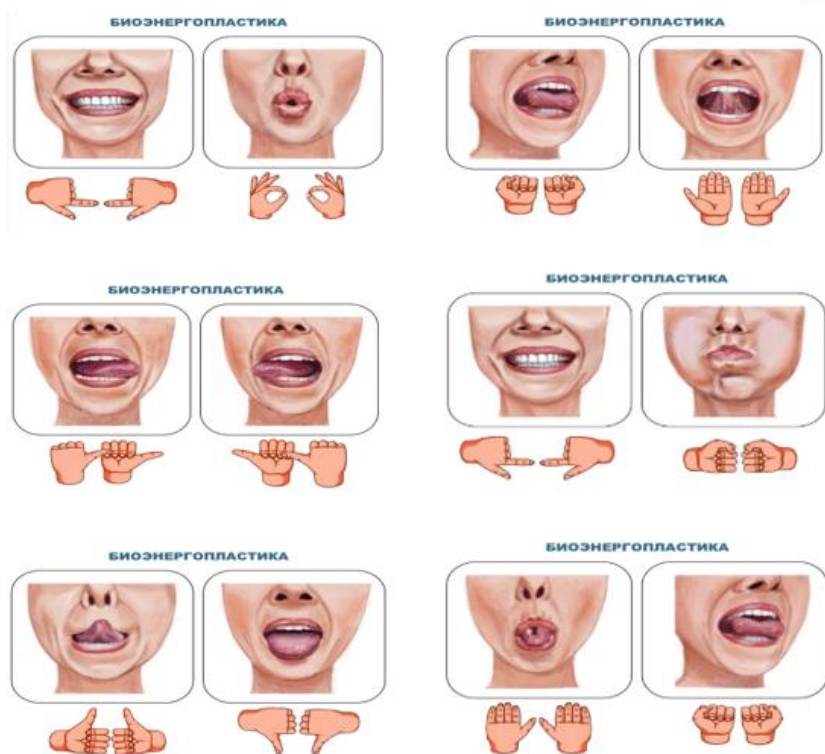
“Tasodifiy voleybol” o‘yini

Maqsad/ O'qituvchi adolat va adolatsizlikni ko'rsatadigan vaziyatlarni aytadi, bola to'g'ri javob uchun to'pni uradi, noto'g'ri javob uchun esa to'pni urmaydi. Masalan:Osmonni bulut qopladi.(to‘g‘ri to‘pni oladi) $2*2=5$.(xato to‘pni olmaydi).

Artikulyatsiya mashqi

Tez aytish, she'r va hokazo. Matnlarni turli tempda o'qing. Gapirayotganda harflar to'g'ri va so'z aniq bo'lishiga ishonch hosil qiling.

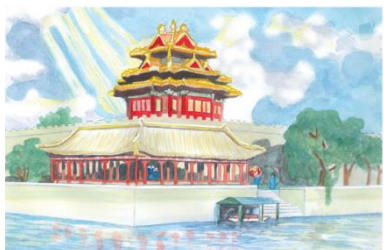
Yashirin so'zni topish

Notanish matnni oling va undan so'zni yashiring.
O'quvchi bu so'zni imkon qadar tezroq topishi kerak.
Siz sekundomer yordamida so'z qidirish jarayonini hisoblashingiz va o'zgarishlarni kuzatishingiz mumkin.
Matnning murakkabligi yoshga qarab tanlanishi kerak.

Bo'sh ko'za

Elaine L. Lindy tomonidan xabar qilinganidek Jennifer Moher tomonidan chizilgan (illyustriyasi)

Xitoy imperatori taxt vorisi tanlash uchun tanlov e'lon qildi. Imperator keksa odam edi. Uning o'z farzandlari yo'q edi. U o'simliklarni yaxshi ko'rganligi sababli, u imperator bo'lishni istagan har qanday bola saroyga kelib, urug' olishi kerakligini e'lon qildi. Aytishlaricha, olti oyda eng yaxshi natija ko'rsatgan bola musobaqada g'olib chiqib, keyingi imperator bo'lganini aytdi .

Odamlarning quvonchi cheksiz edi! Don tarqatiladigan kuni imperator saroyida taxtdan umidvor bo'lgan bir guruh bolalar yig'ilishdi. Har bir bola qo'lida bebaho imkoniyat bilan uyga qaytdi.

O'sha bolalar orasida Djon ham bor edi. Ko'pchilik uni qishloqdagi eng yaxshi bog'bon deb bilardi. Qo'ni-qo'shnilar Djonning bog'idan qovun, karam va qalampiridan zavqlanishardi. Djon imperatorning urug'ini qo'ldan tushirmaslik uchun ehtiyotkorlik bilan oldi va uni ezib tashlamaslik uchun uni qattiq siqmasdan uyiga olib keldi. Uyga kelgandan so'ng, Djon gul idishining pastki qismiga katta toshlarni qo'ydi, ustiga mayda toshlar qo'ydi va unumdor nam tuproq bilan to'ldirdi. Urug' tuproq yuzasidan 2 santimetr pastga ekilgan va yengil tuproq bilan qoplangan. Keyingi kunlarda, boshqa bolalar kabi, har kuni qozonga suv quyib, birinchi barg paydo bo'lishini kutdi.

Cheun qishloqda urug'i unib chiqqanini e'lon qilgan birinchi bola edi. Hamma uni tabriklay boshladi. U, albatta, keyingi imperator bo'lishini aytib, o'zidan kichikroq bolalarga buyruq berib, o'zining imperatorlik mahoratini mashq qila boshladi. Ming ko'zada o'simlik o'stirgan ikkinchi bola edi, keyin Vong ham xushxabarni aytdi. Djon asabiylashdi - bu bolalarning hech biri u kabi o'simlik o'stira olmasdi! Ammo Djonning urug'i o'smagan. Biroz vaqt o'tgach, barcha idishlarda nihollar paydo bo'la boshladi. Bolalar tasodifan kimdir ularni sindirib tashlamasligi uchun atrofiga panjaralar qurdilar. Tez orada Djon qishlog'idagi o'nlab ko'zalardan birinchi barglar paydo bo'la boshladi. Djonning doni hali o'smagan. U sarosimaga tushdi - nega bunaqa bo'lmoqda? Djon o'z urug'ini bog'idagi eng unumdor qora tuproqli yangi idishga ekdi. U jo'xori urug'ining har bir donasini ehtiyotkorlik bilan ajratib olib, chigit ekdi. Shundan so'ng, tuproq yuzasi har kuni namradi va nazorat qildi. Ammo o'simlik o'smadi. Tez orada Djon qishlog'idagi boshqa bolalarning idishlaridan kuchli poyalar unib chiqdi. Djon xafa bo'la boshladi. Boshqa bolalar uning ustidan masxara qilishdi.

Olti oy o'tdi. Imperator o'z qarorini qabul qilish uchun o'simliklarni saroyga olib boradigan kun yaqinlashdi. Barcha bolalar idishlarini yaltiratdi, katta barglarni ehtiyotkorlik bilan artib, eng yaxshi kiyimlarini kiyib, saroyga ketdi. Ba'zi ota-onalar farzandlari bilan o'simlikni yiqilib tushmaslik uchun tik tutdilar.

“Men nima qilaman? Mening donim o‘smadi! Mening idishim bo‘sh!” – dedi Djon derazadan boshqa bolalar saroyga borishga g‘urur bilan hozirlik ko‘rayotganini ko‘rib, otasiga qayg‘usini bildirdi.

“Qo‘lingdan kelganini qilding,”- dedi otasi bosh chayqab. “Djon, bo‘sh idishingni imperatorga olib bor”- dedi onasi, “qo‘lingdan kelgancha harakat qilding”. Djon xijolatdan qizarib, bo‘sh idishini ko‘tarib, katta-katta ko‘chatlarini saroyga olib kirayotgan baxtiyor bolalar orasida yurardi. Saroyda bolalar gullab-yashnagan o‘simliklari bilan turardilar va qarorni kutishdi. Ipak xalatga o‘ralgan imperator ko‘zlari umid bilan turgan bolalar oldiga kelib, har bir o‘simlikni sinchiklab ko‘zdan kechirdi. Djonga yaqinlasharkan, qovog‘ini yanada chimirdi: “Bu nima? Menga bo‘sh idish olib keldingmi?” — so‘radi u.

Djon ko‘z yoshlarini arang ushlab turdi. “Janob hazratlari, men qo‘limdan kelganini qildim. Donni eng yaxshi tuproqqa ekib, har kuni sug‘orib, qaradim. Don o‘smagandan keyin uni yana yangi tuproqqa ekdim. Lekin u yerda o‘smagan, kechirim so‘rayman”. Djon boshini pastga tushirdi.

“Hmm”, - jilmayib qo‘ydi imperator. Keyin hamma bolalar eshitsin deb baland ovozda dedi: “Bu bolalar donni qayerdan olganini bilmayman. Men bergan urug‘lardan hech narsa chiqmasdi, chunki ularning hammasi suvda qaynatilgan edi!” Keyin imperator tabassum bilan Djonga qaradi.

Matn bo'yicha savollar

1. Nima uchun imperator tanlov e'lon qildi?

- a) bolalarga o'simliklar haqida ma'lumot berish
- b) keyingi imperatorni tanlash
- c) uning buyukligini ko'rsatish uchun
- d) o'simlikning eng yaxshisini tanlash uchun

2. Bolalarning har biri imperatordan nima oldi?

---

3. Nima uchun har bir don "bebaho imkoniyat" deb ataladi?

- a) har bir don raqobatda g'alaba qozonishga imkon berdi.
- b) har bir don imperator bog'idan edi va juda qimmat.
- c) har bir urug'dan go'zal o'simlikka aylanishi mumkin edi.
- d) har bir urug' eng yaxshi bog'bon bo'lishga imkon berdi.

4. Barg rasmi bilan hikoyaning bir qismini toping: .

Djon qishloqdagi eng yaxshi bog'bon ekanligini nima isbotlaydi?

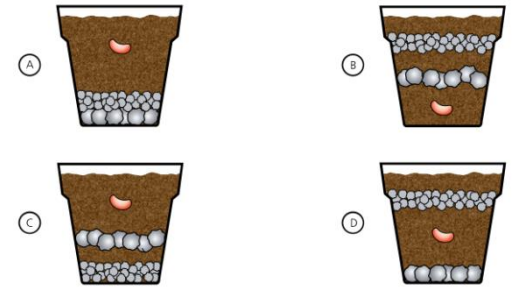

---

5. Quyidagilardan qaysi biri Djonning birinchi marta urug' paytdagi idishga o'xshaydi?

6. Hikoyaning gul rasmi tasvirlangan qismini toping.

Ushbu parcha Djon haqida nima deydi?

- a) urug'dan nima o'sishini kutganligi haqida
- b) u tanlovda g'alaba qozonishini qanday his qilgani haqida
- c) uning urug'ini ehtiyotkorlik bilan ekishi haqida
- d) don ekishdagi xatosi haqida

7. Nima uchun bolalar o'z ko'zalari atrofida panjara qurdilar?

- a) barglarni toza saqlash uchun
- b) o'z o'simliklarini boshqalardan himoya qilish uchun
- c) tuproqni nam saqlash uchun
- d) o'z o'simliklarini boshqa bolalarga ko'rsatmaslik

8. G'alla o'smagandan keyin Djon birinchi nima qildi?

- a) Ko'zasini atrofiga panjara qurdi.
- b) U ekinlarini avvalgidan ko'ra tez-tez sug'ordi.
- c) U ota-onasiga shikoyat qildi.
- d) Donni boshqa idishga ekibdi.

9. Nima uchun boshqa bolalar Djonning ustidan kulishdi? Matnga asoslanib, javobingizni tushuntiring.

---

10. Nima deb o'ylaysiz, Djonning ota-onasi imperator saroyiga bo'sh idish olib borishni maslahat berdi?

---

11. Tanlov natijalarini bilish uchun saroyga ketayotib, iyun o'zingizni qanday his qildingiz

- a) uyaldi
- b) ikkilandi
- c) umid qildi
- d) asabiy edi

12. Nega imperator Djonning ko'zasiga tikilib qoldi?

- a) chunki tanlovdan xavotirda edi
- b) Chunki Djonning idishi yaltiroq emas
- c) uning xayolida nima borligini yashirish uchun
- d) Chunki Djon nimaga kelganini bilmagani uchun

13. Nima uchun Djon imperatorga «kechirim so'rayman » dedi?

- a) Tanlovda ayyorlik qilganligi uchun
- b) Imperator bo'lishni hohlamagani uchun
- c) Imperatorni ko'nglini qoldirdim deb o'ylagani uchun
- d) Donni kop sug'organligi uchun

14. Nima uchun boshqa bolalarning idishlarida o'simlik o'sdi?

- a) Ular yaxshiroq tuproq foydalangani uchun.
- b) Ular o'simliklariga yaxshi qarashdi.
- c) Ular donlarini panjaralar bilan himoyalagan.
- d) Ular boshqa donni ekishgan.

15. Sizning fikringizcha, Imperator insonning qanday hislat hammasidan yuqori baholadi?

- a) Boshqarish odobini
- b) Halollikni
- c) Ota-onani hurmat qilishni
- d) Yaxshi bog'bon bolishni

16. Nima uchun imperator Djonga jilmayib qaradi?

---

17. Tadbir davomida Djon har xil his-tuyg'ularga ega edi. Matnga asoslanib, Djon nima uchun bu his-tuyg'ularning **har birini** his qilganini tushuntiring.

Umid qildi

Shoshib qoldi

Yengildi

Savol raqam	Savolning Murakkablik darajasi	Jarayon	Savolning mazmuni	to'g'ri javob
1	O'rtacha	Aniq berilgan ma'lumot toping	Kirish paragrafidan aniq markaziy ma'lumotlarni tan oladi	B
3	Yuqori	Matn mazmuni va elementlarini baholash va sinash	Hikoyada asosiy o'rinni egallagan metafora ma'nosini tan olish	A
5	O'rtacha	To'g'ridan-to'g'ri xulosalarni shakllantirish	Jarayonlar ketma-ketligining tegishli rasmini yaratish, birlashtirish, vizualizatsiya qilish va tanib olish	A
6	Yuqori	Matn mazmuni va elementlarini baholash va sinash	Bir qator belgilar harakatlarini tahlil qilish orqali tushuning	C
7	Yuqori	To'g'ridan-to'g'ri xulosalarni shakllantirish	Qahramonning harakati sabablarini tan olish	B

8	Yuqori	Aniq berilgan ma'lumot toping	Voqealarning ketma-ketligidan muayyan faoliyatni toping va ko'rsatish	D
11	O'rtacha	Aniq berilgan ma'lumot toping	Aniq ifodalangan tuyg'uni toping va ko'rsatish	A
12	Murakkab	Fikr bilan ma'lumot talqin va birlashtirish	Qahramonlarning yashirin butun motivatsiya voqea kontekstida tushuntirish	C
13	O'rtacha	To'g'ridan-to'g'ri xulosalarni shakllantirish	Qahramonlarning muayyan xarakter vaziyatga munosabat to'g'ridan-to'g'ri haqida xulosalar chiqarish	C
14	Yuqori	Fikr bilan ma'lumot talqin va birlashtirish	Muayyan vaziyatdan sababini tushuntirish uchun butun matn bo'ylab dalillarni birlashtirish	D
15	Yuqori	Matn mazmuni va elementlarini baholash va sinash	Bosh qahramon qadriyatlar tushuntirish uchun to'liq matndagi harakatlar baholash	B

Mustaqil tuzilgan SAVOLLAR JAVOBLARI

2. Bolalarning har biri imperatordan nima oldi?

Savolning murakkabligi: past

Jarayon: aniq taqdim etilgan ma'lumotlarni topish

Vazifa: kirish xatboshidagi to'g'ri ma'lumotlarni toping va taqdim eting

1-qabul qilinadigan javob	2-qabul qilinmaydigan javob
Javobda aytilishicha, imperator har bir bolaga bir donadan don bergan. Masalan: - don - qaynatilgan don -har bir bola uchun imperator tomonidan berilgan don nimani anglatadi. Masalan: - Imperator bo'lish imkoniyati - bebaho imkoniyat	Javob - imperator har bir bolaga nima bergan ko'rsatilmaydi. Masalan: -idish (ko'za) - o'simlik - gul - Raqobat

4. Hikoyaning barg rasmi tasvirlangan qismini toping.

Djon qishloqdagi eng yaxshi bog‘bon ekanligini nima isbotlaydi?

Savolning murakkabligi: yuqori

Jarayon: to‘g‘ridan-to‘g‘ri xulosalarni shakllantirish

Vazifa: qahramonning tavsifini tasdiqlovchi dalillarni topish uchun hikoyaning ma‘lum bir qismidan xulosa chiqaring

1-qabul qilinadigan javob

Javobda Djon eng yaxshi bog‘bon bo‘lgan hikoyadan dalil keltiriladi. Bu uning sabzavotlari/o‘simliklari/bog‘ining sifati yoki miqdori bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin yoki uning qo‘shnilari sabzavotlari/o‘simliklari/bog‘ini yoqtirishi mumkin.

Masalan:

- U eng yaxshi o‘simliklarni o‘stirdi.
- Ko‘p sabzavot yetishtirardi.
- Uning bog‘ida ko‘plab o‘simliklar bor edi.
- Qo‘shnilar uning bog‘idan sabzavot sotib olishni yoqtiradi.
- Sabzavotlarini qo‘shnilari sotib olardi. [bu qo‘shnilari uning sabzavotlarini yaxshi ko‘rishini bildiradi].

2-qabul qilinmaydigan javob

Javob: iyun oyining eng yaxshi bogʻbon ekanligini tasdiqladi, matnga asoslangan dalillar keltirilmaydi. DJunga oʻsimliklar yetishtiriladigan oʻziga xos sabzavotlar roʻyxati berilishi mumkin. Gʻamxoʻrlik usullari batafsil tavsiflanishi mumkin, yoki faqat oʻz bogʻining tavsifiga, oʻziniki muvaffaqiyatga yoki raqobat natijasiga munosabat havola berilishi mumkin.

Masalan:

- U karam yetishtirdi.
- U oʻsimliklar haqida koʻp narsalarni bilardi.
- U oʻsimliklarini sugʻordi.
- U donni ehtiyotkorlik bilan uyiga olib keldi.
- U sabzavotlarni baham koʻrdi. [javob qoʻshnilar uning sabzavotlarini olishini yoqtirishi yoki u yetishtiradigan sabzavotlarining sifati yaxshiligida].
- Hech kim uningdek oʻsimlik oʻstira olmasdi. [javob Djonning oʻz nuqtai nazarini ifodalaydi].
- Hamma hammasini oladi. [javob juda noaniq].
- U musobaqada gʻolib chiqdi. Yoki Djon eng yaxshi bogʻbon boʻlgan degan fikrdir.

9. Nima uchun boshqa bolalar iyun oyida kulishdi? Matn asosida javobingizni tushuntiring.

Savolning murakkabligi: past

Jarayon: g'oyalar va ma'lumotlarni sharhlash va birlashtirish

Vazifa: harakatning bevosita sababini ko'rsating

2 – To'liq tushunish

Javobda nega bolalar uning holatini (don o'smagan) boshqa bolalar (don o'sgan) yoki o'z iste'dodi (u eng yaxshi bog'bon edi) bilan solishtirib, Djonni ustidan kulishganini ko'rsatadi.

Masalan:

- Uning doni o'smadi, boshqalarining doni o'sib chiqdi.
- U eng yaxshi bog'bon bo'lsa-da, uning doni o'smadi.
- Bolalar uning ustidan kulishdi, chunki u qanchalik yaxshi parvarish qilmasin, doni o'smasdi.

1 - qisman tushunish

Javob: hikoyadagi Djon holatini tasvirlaydi (don o'smagan) yoki boshqa bolalarning muvaffaqiyatini tushuntiradi, lekin boshqa bolalar unga nima uchun kulishganini tushuntiradigan asos keltirmaydi.

Masalan:

- Uning idishi bo'sh edi.
- Djonning idishida o'simlik yo'q edi.
- Uning doni o'smagan.
- U musobaqada g'alaba qozona olmadi.
- Ularning urug'lari o'sib chiqdi.
- U hafsalasi pir bo'ldi va mag'lub bo'ldi. [Djon holati haqida umumiy tavsif]

0 - Tushunmadi

Javobda boshqalar uning ustidan kulishganini yoki suhbatning noto'g'ri joyidagi oyatlarga ishora qilganini to'g'ri tushuntirib bera olmaydi.

Masalan: - Djon eng yaxshi bog'bon edi.

- Bolalar yomon edi.
- Ular Djonni kulgili deb o'ylashdi.
- Ularga uning ko'zasi yoqmadi.
- Saroyda uning ko'zasini ko'rib, unda hech qanday o'simlik yo'qligini payqashdi.

10. Nima uchun Djonning ota-onasi unga bo'sh idishni imperator saroyiga olib borishni

maslahat berdi deb o'ylaysiz?

Savolning murakkabligi: yuqori

Jarayon: g'oyalar va ma'lumotlarni sharhlash va birlashtirish

Vazifa: qahramonlar tomonidan berilgan maslahatlarning mumkin bo'lgan motivatsiyasini tushuntirish

1 – qabul qilingan javob

Javob shuki, Djonning ota-onasi halolligi va o'z ishiga mas'uliyat bilan yondashgani yoki qo'lidan kelganini qilgani uchun u bilan faxrlanishardi.

nima istayotganini tushunadi.

Masalan:

- Chunki ularning o'g'li qo'lidan kelganini qildi keyin uyalmaslik kerak, deb o'yladi.
- Ular uning halol bo'lishini xohlashdi.
- U harakat qildi.

0 qabul qilinmaydi.

Javob. Djonning ota-onasi nima uchun saroyga bo'sh idish olib borishga qaror qilganini tushuntirib bera olmaydi. Bu Djonning his-tuyg'ulari yoki hikoyaning oxiri bo'lishi mumkin.

Masalan: Uyalishdi.

- U nima noto'g'ri qilganini tushunish uchun.
- U halol bo'lishni xohladi. [bu Djonning his-tuyg'ulari haqida, uning ota-onasi emas]
- Uning donini qaynatishini bilishardi.
- Ular uning g'alaba qozonishini bilishardi.
- Ular uning g'alaba qozonishiga ishonishdi

16. Nega imperator Djonga tabassum qildi?

Savolning murakkabligi: yuqori

Jarayon: g'oyalar va ma'lumotlarni sharhlash va birlashtirish

Vazifa: qahramonning yashirin niyatlarini tushuntirish orqali syujetni tushunishni ko'rsatish.

1 – qabul qilingan javob

Javob Djon musobaqada g'alaba qozonganini/imperator bo'lganini tushungan.

Masalan:

- Djon imperator edi.
- Djon musobaqada g'olib chiqdi.Yoki javob imperator Djonning sadoqatili o'ynaganligini ko'rsatadi.

Masalan:

- Djon yagona halol ishtirokchi edi.
  - Djon donini almashtirmagan yagona odam edi.
  - Djon aldamadi.
  - Djon nima qilishi kerak edi Yoki javob imperatorning taxt vorisi rolga mos keladigan odamni topish edi.
- reja amalga oshirilganligini ko'rsatadi.

Masalan:

- Imperatorning rejasi amalga oshdi.

0 qabul qilinmaydi.

Javob imperatorning munosabati sababini ochib bermaydi. U savoldagi so'zlarni takrorlashi yoki imperatorning nima uchun Djonga tabassum bilan javob bergani haqida noaniq tavsif berishi mumkin.

Masalan:

- U xursand edi.
- Imperator u bilan faxrlanardi.[noaniq tavsif]
- U unga kuldi.
- Imperator uni aldadi.
- Djon qo'lidan kelganini qildi.
- Don qaynatilgan bo'lib chiqdi.
- Imperator donlarning qaynatilganini bilar edi.

17. Hikoya davomida Djon turli xil his-tuyg'ularni his qildi.

Savolning murakkabligi: yuqori

Jarayon: g'oyalar va ma'lumotlarni sharhlash va birlashtirish

Vazifa: matnning turli qismlaridan his-tuyg'ularga sabab bo'lishi mumkin bo'lgan voqealarni topish

1 – qabul qilingan javob

Umid qildi.

Javob Djon o'zining bog'dorchilik mahoratini don etishtirish uchun ishlatadi yoki

Men undan musobaqada g'alaba qozonish/imperator bo'lish uchun foydalanaman degan umidini bildiradi.

Masalan:

- U o'zini eng yaxshi bog'bon deb o'ylagan.
- U g'alla o'sishini hohladi.
- U keyingi imperator bo'lishni hohlagan.
- Unda musobaqada g'olib chiqish imkoniyati katta edi.

Sarosimada

Javob: Djon ehtiyotkorlik bilan parvarish qilish va bog'dorchilik ko'nikmalariga qaramay, uning o'simligi o'smagan (har kimning o'simliklari o'sgan) chalkashlikni ko'rsatadi.

Masalan:

- Nima uchun boshqa odamlarning o'simliklari o'sdi va uning o'simligi o'smaganligini tushunmadi.
- U eng zo'r edi, lekin uning doni o'smadi.
- Uning doni o'smagan.

0 qabul qilinmaydi. Umid qildi

Javob: tuyg'uni yetarli darajada tushuntirmaydi.

Masalan:

- U imperatorni ko'rmoqchi edi.
- Bu darhol ishlamadi. [hikoyaning tegishli momentiga javob tegishli emas.]
- U qo'lidan kelganicha harakat qildi.

Yoki javob umumiy, matndan dalil keltirmasdan ta'rif berishi mumkin.

Masalan:

- U yaxshi narsa bo'lishini hohlardi.

Sarosimada

Javob tuyg'uni yetarli darajada tushuntirmaydi.

Masalan:

- U imperatorga bo'sh idish olib kelishni hohlamadi.
- Boshqa bolalar ham unga o'xshab o'simliklarni yetishtira olmadi.

Yoki javob umumiy, matndan dalil keltirmasdan ta'rif berishi mumkin.

Masalan:

- Bu shoshib qoldi.

X U L O S A

Umumiy qilib aytganda , PIRLS xalqaro baholash dasturlari doirasida o'quvchilarda badiiy matnlarni tahlil qilishga o'rgatishni amalga oshirish mumkin. Matnni o'qish jarayonida nafaqat o'qish savodxonligi va shu bilan bir qatorda ongli o'qish savodxonligi ham o'quvchilarda shakllanadi.

O'quvchilarni PIRLS xalqaro baholash dasturi doirasida shakllantirilgan topshiriqlar asosida kitobxonlikka o'rgatish, kitobxonlik madaniyatini shakllantirishga ham erishish mumkin. Shu bilan bir qatorda, o'quvchilarni erkin va kreativ fikrlash qobiliyatlarini yuksak darajada rivojlantirish va sayqallashga erishish mumkin. Erkin va mustaqil fikrlaydigan yoshlar vatanimiz ertasi, yurtimiz ravnaqi yo'lida o'zlarining bilim va tafakkurlari bilan hissa qo'shmog'i darkor. Ushbu jarayonlarni amalga oshirishda tizimli ishlarni amalga oshirmoq zarur hisoblanadi.

Yomon o'qituvchi haqiqatni takrorlaydi,
yaxshi o'qituvchi bu haqiqatni izlashga va
topishga o'rgatadi.

Adolf Disterveg

Agar bolalar biror narsani tushunmasa,
o'qituvchi ularni ayblamasligi kerak, balki ularga
tushuntira olmagan uchun o'zini ayblashi
kerak.

I. Oltinsarin (Ыбырай Алтынсарин)

